

MAGYAR PÁL (1895-1969)

Dr. Oroszi Sándor

Magyar Pál 1895. március 27-én született Cegléden. Szegényparaszti sorsú szülei, továbbá az, hogy nem erdészdinasztiából került az erdészársadalomba, végig meghatározták idegenségérzetét, az erdészek közé történő beilleszkedése zavarait.

Ceglédi elemi- és középiskolás évei után Selmecen íratkozott be az erdészeti főiskolára, de 1915-ben tanulmányait kénytelen volt megszakítani; az orosz frontra, majd hadifogságba került. Amikor 1918-ban hazajött, rövidesen, 1920-ban erdőmérnöki oklevelet szerzett. Mint sok társa, évekig ideiglenes beosztással az ország faellátásának biztosításán dolgozott, miközben további tanulmányokra nyílt lehetősége. Előbb a budapesti egyetemen Tuzson Jánosnál növénytani, növényföldrajzi stúdiumokat folytatott, 1930-ban pedig Debrecenben Soó Rezsőnél bölcsészdoktori oklevelet szerzett. 1936-37-ben Németországban erdőcönológiai előadásokat hallgatott. Ez, továbbá a hazai kutatókkal, Arany Sándorral, 'Sigmond Elekkel és az említett tanáraival – mai értelmezésünk szerint –, témavezetőivel való kapcsolata, együttműködése, Magyarat az erdészek közül elsőnek nevelte ökológussá (bár ezt a fogalmat akkor még nem használták).

Magyar Pál 1924-ben került az akkor alapított püspökladányi szikkísérleti (alföldfásítási kísérleti) telepe, ahol 1927-ig dolgozott. Ha megkérdeznénk, hogy ez a három-négy év mire volt elegendő, leginkább két momentumot emelhetünk ki. Az egyik mindjárt , hogy gyorsan kellett szikkfásítási eredményeket produkálni, hiszen 1923-ban már elfogadták az Alföldfásítási törvényt. Annak előírásai szerint minden alföldi területen, így a szikeseken is fasorokat, gazdasági fásításokat és erdőket kellett telepíteni. Az alkalmazandó fafajokra vonatkozóan viszont még nem sokat tudtak mondani. Tehát: a kísérletekkel sietni kellett. Magyar Pál elsősorban gyökérfeltárásokkal és a tenyésztedényes megfigyelésekkel igyekezett

kezdeti kutatási eredményeket elérni és közzétenni. Ha ebből kiemelünk néhány fajtát, láthatjuk mind a Magyar Pál által kezdetben megfogalmazott véleményeket, mind az idővel módosulókat, ha úgy tetszik, idővel „okosabbakat”. A keskenylevelű ezüstfa esetében már a legelső publikációban arról írt, hogy bár sziktűrő, de vigyázni kell vele, mert erős gyökérkonkurenciát jelent. Tehát elegyfajokat nem tűr. A korábbi vélekedések ellenére a bálványfát és a zöld juhart szikre nem ajánlotta, annál inkább az amerikai kőrist. Igaz, legelőször a kőrisre csak mint védő állományt alkotó fafajra gondolt, később aztán rámutatott: a kőris sekély gyökérzete nehezen, illetve nem boldogul a szikkel, de ahol igen, ott az elkőrisesedés jelenthet gondot. A gledícsiát – mint korábban kedvelt fajtát – szintén vizsgálták Püspökladányban, felemás eredménnyel. Végül a tamariskát említhetjük meg, amely az egzóta fajok közül „talpon maradt”, ajánlották a leggyengébb szikre is. Az őshonos fafajok közül pedig a vadkörte és a kocsányos tölgy hozott kezdeti eredményeket.

Magyar Pál püspökladányi munkásságának második, jelentős hozadéka a szikesfásítási kutatások irányának kijelölése. Az előbb említett, gyors eredmények mellett ugyanis kellett egy általános, az egész Alföldön nagyobb távlatokban is helytálló tudományos eredmény, amely a legfőbb célt, az alföldi fásítást évtizedekig szolgálhatja. Ezzel kapcsolatban Magyar Pál eljutott oda, ahová Kiss Ferenc a homoki termőhelyeken már korábban: az „ősnövényzet”, a lágyszárú vegetáció alapján nemcsak az adott talaj tulajdonságaira, szikességi fokára, hanem ebből következően az oda ültethető fafajokra is lehet ajánlásokat tenni. Ráadásul ezt a rendszert ötvözni tudta a talajtanosok fizikai, sőt fejlődéstörténeti talajrendszerével, és összeállt a ma is ismert 'Sigmond-Magyar-féle szikfásítási táblázat. S a gyakorlatban ha nem is minden erdész „fújta kívülről” az említett táblázatot, de az I., II., III., IV. osztályú szik fogalmát mindenki egységesen értelmezi.

A püspökladányi esztendőik után Magyar Pál bekerül az erdészeti kísérleti (kutató) intézetbe, illetve az említett külföldi tanulmányait, tanulmányútjait folytatja. Abban az időben a finn Cajander megalkotta erdőtipológiáját, amelyet Magyar a hazai erdőkben is próbált alkalmazni,

illetve továbbfejlesztve a magyar viszonyokra átdolgozni. Szintén ennek az időszakának kutatásait jelzik a Duna-Tisza-közi Homokhátság buckatípusainak tanulmányozása, fásítási kérdései beható vizsgálata.

Magyart 1941-ben nevezték ki az erdészeti kutatóintézet vezetőjévé, amelyet a front után is megtartott – egyedüli intézeti alkalmazottként, hiszen a korábban nemzetközi hírű magyar kutatóbázis szétesett, szétszóródott. Az Erdészeti Tudományos Intézet megalakulásáig, 1948-ig Magyar Pál az erdőművelést, erdőtelepítést tanította a főiskolán, ahol azonban sem ekkor, sem az 50-es években nem tudott gyökeret venni. A korábban említett félszegsége, a főiskolai oktatók különböző érdekcsoportjai „felettsége”, nem utolsósorban pedig betegeskedése miatt; megmaradt Erti-kutatónak. (A hallgatói jóságos professzornak, de rossz előadónak tartották.)

Itt alkotta meg élete főművét, az Alföldfásítás I-II. terjedelmes könyveket. Az 1960-61-ben megjelenő két kötetben összefoglalta mindazokat az ismereteket, amelyek a jellegzetes magyar táj, az Alföld erdészeti, sőt ökológiai viszonyairól tudni kell. Ahogyan Soó Rezső írta: a könyv „erdészeti, de egyben botanikai könyvkiadásunknak is egyik legjelentősebb, igen széleskörű, átfogó, mind az alap, mind az alkalmazott tudomány számára sokat nyújtó teljesítménye”. A mű korabeli, 1950-es években rendelkezésre álló technika-technológiai lehetőségek alapján a legrészletesebb útmutatást ad az alföldi fásításokhoz, erdőtelepítésekhez. Ezzel a hazai erdészettudományban mindmáig nagyon fontos helyet foglal el.

Végezetül megjegyezzük, hogy 1952-ben, amikor az akadémiai minősítéseket az új rendszer szerint átvizsgálták, Magyar Pál csaknem ellenszavazás nélkül kapta meg a biológiai tudományok doktora fokozatot. Az Alföldfásítás I-II-ért a munka érdemrend ezüst fokozatát ítelték neki oda, míg az Országos Erdészeti Egyesület 1967-ben Bedő-díjjal tüntette ki. Szülővárosa, Cegléd Magyar Pált 1969. évi (április 18.) halála után, posztumusz díszpolgár kitüntetésben részesítette.

